

Het onderwijs- bevoegdhedenstelsel

Wie het heeft over lerarentekort komt al snel op het gesprek over bevoegdheden. Om les te mogen geven op het vmbo moet je als docent beschikken over een tweedegraads bevoegdheid. Dit blijkt in de praktijk geen vanzelfsprekendheid te zijn. Ondanks dat er in totaal maar liefst 384 routes zijn naar docentschap, is niet voor alle vakken binnen het technische vmbo een specifieke lerarenopleiding te volgen.¹ Daarnaast is er sinds de invoering van de nieuwe profielen in het vmbo in 2016 een nieuwe uitdaging bijgekomen: de 'oude' bevoegdheden van de techniekdocenten pasten niet meer een-op-een op de nieuwe vakken.

Dit zorgt nog steeds voor grote uitdagingen. In dit artikel geven we overzicht van de huidige stand van zaken en actuele ontwikkelingen rondom het bevoegdhevendvraagstuk, voor zover ze betrekking hebben op de technische beroepsgerichte programma's van het vmbo. Een waarschuwing is hier op zijn plaats: deze huidige situatie zou op termijn kunnen veranderen. Meer hierover volgt onder **Actuele ontwikkelingen**.

Het is hierbij ook goed om in gedachten te houden dat een volledige bevoegdheid niet het doel hoeft te zijn voor iedereen die in het onderwijs werkt. Zeker in het technische vmbo kunnen instructeurs, gastdocenten, onderwijsassistenten en -ondersteuners een zéér waardevolle bijdrage aan het onderwijs leveren.

Bevoegdheden VMBO

Het Nederlands onderwijsstelsel bestaat uit drie formele bevoegdheden: een bevoegdheid voor het primair onderwijs en twee bevoegdheden voor het voortgezet onderwijs, namelijk een tweedegraads en een eerstegraads bevoegdheid, waarmee je ook in het mbo mag lesgeven. Voor het vmbo geldt dat een docent minimaal in het bezit moet zijn van een tweedegraads bevoegdheid. Om les te mogen geven in de huidige profielen, en de daarbij behorende keuzevakken, is een bevoegdheid voor dat profielvak vereist. De invoering van de huidige profielen in het vmbo in 2016 heeft geleid tot hernieuwde aandacht voor de vraag welke bevoegdheden de technische profielen vragen.

Voor het profiel Producteren, Installeren en Energie (PIE) is het sinds een paar jaar mogelijk om te werken met teambevoegdheid. Docenten kunnen dan samen het programma PIE verzorgen: <https://bit.ly/2PIqCcK>

Ook voor doorlopende leerroutes zijn er mogelijkheden voor teambevoegdheid gecreëerd, zie daarvoor het kader Teambevoegdheid vanuit Sterk Beroepsonderwijs.

TEAMBEVOEGDHEID VANUIT STERK BEROEPSONDERWIJS

In het kader van Sterk Beroepsonderwijs wordt de ontwikkeling van doorlopende leerroutes tussen het vmbo en mbo gestimuleerd. Binnen doorlopende leerroutes kan/kunnen (delen van) het onderwijs geïntegreerd en als één programma wordt aangeboden. Dit programma mag door vmbo- en/of mbo-docenten verzorgd worden. Dit is geregeld in de wet doorlopende leerroutes die begin zomer 2020 is aangenomen. In een doorlopende leerroute mogen vo- en mbo-docenten, op het niveau van de opleiding, voor een doorlopende leerroute in één team samenwerken. Met de wet doorlopende leerroutes vmbo-mbo is daarmee de 'teambevoegdheid' geïntroduceerd. Hierdoor ontstaat meer ruimte om gezamenlijk invulling te geven aan het programma en om de gecombineerde lessen en de taakverdeling beter op elkaar af te stemmen. In de bouwsteen 'teambevoegdheid' van Sterk Beroepsonderwijs leest u over de wettelijke eisen en de voordelen van deze teambevoegdheid. Voorwaarden om van deze teambevoegdheid gebruik te mogen maken is dat de doorlopende leerroute is aangemeld bij RIO.

<https://bit.ly/2PLVPvK>

1- Inspectie van het Onderwijs (2020), Routes naar het leraarschap <https://bit.ly/3nETiAO>

Getuigschriften omzetten en bijscholen voor de nieuwe structuur bevoegdheden

De invoering van de huidige profielen en bijbehorende bevoegdheidseisen plaatste scholen en docenten met een "oude" bevoegdheid voor een beroepsgericht programma voor een uitdaging. Om bij deze puzzel te helpen zijn door Ministerie van OCW, in samenwerking met lerarenopleidingen, vakbonden, raden, vmbo-platforms en pilotscholen overzichten en conversietabellen opgesteld. Uitgangspunt daarbij is dat de bevoegdheid voor een beroepsgericht programma ook geldt voor een beroepsgericht profiel. Sommige docenten moeten voor de bevoegdheid voor een beroepsgericht profielvak een aanvullende scholing volgen. Dit geldt bij de techniekprofielen voor docenten Mobiliteit en Transport (die een scholing transport moeten volgen). Voor zittende docenten die lesgeven in het profiel PIE is een teambevoegdheid geregeld. Op de website van SPV zijn alle documenten hierover overzichtelijk bij elkaar gezet:

<https://bit.ly/3gWWiLR>

Docenten die een nieuwe bevoegdheid moeten halen om les te geven in de beroepsgerichte vakken in het vmbo, krijgen door een overgangsmaatregel van het Ministerie van OCW tot 1 augustus 2021 de tijd om hun bevoegdheid te halen. In de conversietabellen is te zien welke extra scholing nodig is om een bevoegdheid voor een beroepsgericht profiel te behalen. Voor het profiel PIE is, vanwege de relatief grote veranderingen ten opzichte van de oude afdelingen, een apart professionaliseringstraject ontwikkeld. Meer informatie hierover vindt u op de website van Platform PIE:

<https://bit.ly/3xFEWE1>

Tot en met 15 oktober 2021 is het mogelijk om subsidie aan te vragen voor deze scholingstrajecten. Aanvragen kunnen ingediend worden via <https://bit.ly/339zE5F>

De huidige beroepsgerichte programma's (profielen en keuzevakken) bevatten relatief nieuwe programmaonderdelen. Omdat docenten die zich voor deze programmaonderdelen niet bekwaam achten te ondersteunen, is het programma 'Bijscholing vmbo' opgezet (zie www.bijscholingvmbo.nl). Per profiel en voor profieloverstijgende onderwerpen wordt in dit programma vakinhoudelijke scholing aangeboden, in samenwerking met het bedrijfsleven. Ook rond nieuwe onderwerpen, bijvoorbeeld voor het keuzevak drones, wordt bijscholing aangeboden. Docenten kunnen tegen een zeer geringe eigen bijdrage gebruik maken van deze cursussen, die vaak ook in company wordt gegeven.

Voor onderwerpen waarin scholing gewenst wordt kan een aanvullend aanbod ontwikkeld worden.

TIP: LERARENOPLEIDINGEN

In Nederland wordt door vijf instellingen een tweedegraads lerarenopleiding voor technische profielen aangeboden. Ondanks de complexiteit van het bevoegdhedenstelsel, is er meer flexibiliteit in opleidingsroutes dan men denkt; ga samen met de lerarenopleidingen technische beroepsonderwijs in gesprek over de verschillende maatwerk mogelijkheden. In het artikel **Samen regionaal opleiden** vindt u meer informatie over opleidingsroutes en contactgegevens van de instellingen.

Actuele ontwikkelingen

Sinds een jaar lopen er diverse ontwikkelingen die een verandering in het bevoegdheden stelsel teweeg hebben gebracht of in de nabije toekomst gaan brengen:

Advies Ruim baan voor leraren

Eind 2018 publiceerde de Onderwijsraad haar advies 'Ruim baan voor leraren. Een nieuw perspectief op het leraarschap' als antwoord op de vraag van de Tweede Kamer 'Hoe kunnen opleidings- en arbeidsstructuur zo worden vormgegeven dat ze op termijn bijdragen aan zowel voldoende als goede leraren?' De raad introduceerde hiermee een nieuwe kijk op het beroep die kan leiden tot ingrijpende aanpassingen in de opleidings- en arbeidsstructuur. "De raad adviseert om ruimere onderwijsbevoegdheden in te voeren[...], bestaande uit een generieke basis en één of meer specialisaties [...]. Op de werkplek komt de nadruk dan structureel te liggen op professionalisering van leraren. Ook krijgen beginnende leraren binnen de nieuwe structuur meer kansen om een succesvolle start van hun loopbaan te maken en wordt de aantrekkelijkheid van het beroep vergroot."

<https://bit.ly/3eKlrS6>

Commissie Onderwijsbevoegdheden

Naar aanleiding van het advies van de Onderwijsraad hebben de ministers van OCW begin 2020 besloten om een nieuw bevoegdhedenstelsel te ontwerpen. Een speciaal opgerichte Commissie Onderwijsbevoegdheden ("Commissie Zevenbergen") zou het advies verder gaan uitwerken. Deze commissie heeft haar werk echter voortijdig neergelegd, waarbij wel een verslag is uitgebracht. Verandering is daarmee niet definitief van de baan. Op dit moment buigt de landelijke werkgroep bevoegd, onder leiding van OCW zich over de vraag of en hoe het bevoegdhedenstelsel herzien moet worden.

AANTALLEN BEVOEGDE DOCENTEN IN HET VMBO

In het jaarlijkse STO-monitoringsrapport in opdracht van NRO wordt ook het voor STO relevante deel van de onderwijsarbeidsmarkt in kaart gebracht. Hierin worden zowel docenten als ondersteunend personeel meegenomen. In de Monitoregegevens 2021 blijkt dat in het technische vmbo, in vergelijking met het niet-technische vmbo, medewerkers gemiddeld vaker in een onderwijsondersteunende functie actief zijn. Hiermee worden onderwijsassistenten en instructeurs bedoeld. Medewerkers in het technisch vmbo beschikken dan ook minder vaak over een lesbevoegdheid dan hun collega's in niet-technische profielen.

	Bevoegd	Vrouw	Ondersteunend personeel
BWI	45%	9%	17%
PIE	48%	5%	18%
M&T	49%	--	19%
MVI	44%	42%	9%
MaT	43%	--	37%
<i>Totaal docenten in technische profielen</i>			
	50%	13%	16%
HBR	45%	33%	14%
Z&W	61%	76%	10%
Groen	51%	52%	8%
E&O	56%	41%	7%
D&P	39%	41%	8%
<i>Totaal docenten in niet-technische profielen</i>			
	54%	54%	9%

NB: 'Docenten' omvat in deze tabel zowel docenten als onderwijsondersteunend personeel.

Informatie afkomstig uit "Eerste fase STO: Monitoregegevens en voortgang in het eerste jaar", NRO (2021)
<https://bit.ly/3g9uaPe>

Bron data: DUO/IPTO, bewerking SEO (2021)

Contact

info@sterktechniekonderwijs.nl

Meer informatie

www.sterktechniekonderwijs.nl/docententoolkit